

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра загальної та диференціальної психології**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 квітня 2025 року**

Одеса

2025

УДК 159.9: 37.015.3

А 43

Друкується за ухвалою Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 16 від 29.05.2025 року)

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології: теорія, досвід, практика / Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 року) / за ред. М.Й.Казанжи. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 718 с.

Редакційна колегія: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор; Саннікова О.П., доктор психологічних наук, професор; Дідух М.Л., доктор психологічних наук, доцент; Водолазська О.О., кандидат психологічних наук, доцент; Бринза І.В., кандидат психологічних наук, доцент; Борисова О.О., кандидат юридичних наук, доцент; Василенко І.А., кандидат психологічних наук, доцент; Ульянова Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент; Черножук Ю.Г., кандидат психологічних наук, доцент; Оріщенко О.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Збірник призначений для фахівців у галузі психології, наукових дослідників і практиків, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і вихователів, докторантів, аспірантів та студентів. Рекомендації щодо впровадження результатів конференції полягають у підвищенні обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо наслідків та перспектив становлення особистості у невизначеному світі та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології тощо в сучасних умовах освіти та науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу покладено на авторів статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-7757-40-4

©Автори статей, 2025
© Університет Ушинського

2025

7. American Psychological Association. Burnout. APA Dictionary of Psychology. URL: <https://dictionary.apa.org/burnout> (дата звернення: 14.02.2025).

8. World Health Organisation. ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics (Version: 01/2024). URL: <https://icd.who.int/browse/2024-01/mms/en#129180281> (дата звернення: 10.03.2025).

УДК 159.923.2:340.13

Форманюк В.В.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Анотація. В повідомленні наведено результати дослідження психологічних чинників, зокрема виділяється самоусвідомлення, внутрішня мотивація, підтримка ментального здоров'я та ціннісна інтеграція, які мають вирішальне значення у формуванні професійної ідентичності майбутніх юристів.

Ключові слова: професійна ідентичність, майбутні юристи, психологічні чинники.

Abstract. The paper presents the results of a study of psychological factors, in particular self-awareness, internal motivation, mental health support, and value integration, which are crucial in shaping the professional identity of future lawyers.

Key words: professional identity, future lawyers, psychological factors.

Формування професійної ідентичності є критично важливим процесом у підготовці юристів, оскільки вона забезпечує інтеграцію професійної ролі в структуру особистості, формування етичних орієнтацій і професійного світогляду. Професійна ідентичність виступає своєрідним психологічним ядром, що визначає поведінку, рішення та самооцінку майбутнього фахівця в юридичній сфері.

Проблематика набуває актуальності в умовах реформування судової та освітньої систем України, коли постає завдання формування юриста нового типу – самостійного, етично відповідального, готового до творчої правозастосовної діяльності. Сучасна юридична освіта постає перед викликом не лише підготувати фахівця, який володіє глибокими знаннями законодавства, а й сформуванню особистість юриста з чіткими етичними орієнтирами, психологічною стійкістю та професійною самосвідомістю. Професійна ідентичність юриста включає розуміння своєї ролі в суспільстві, прийняття професійних норм і принципів, а також готовність до етичного вибору у складних правових контекстах.

Отже, формування професійної ідентичності юриста – це складний і багатогранний процес, що починається ще у студентські роки. Особливо важливу роль у цьому відіграють психологічні чинники, які визначають не лише академічні успіхи здобувачів вищої освіти, а й їх здатність адаптуватися до юридичної професії, зберегти психологічне благополуччя та сформувати стійку професійну мотивацію.

Професійна ідентичність здобувачів юридичної освіти розглядається в наукових дослідженнях як динамічний процес, що формується під впливом низки факторів – академічних, соціальних, особистісних і культурних. Вагомий внесок у цю сферу зробили як українські дослідники, зокрема І.Івашкевич, О.Макарова, О. Радзімовська, так і західні дослідники, серед них St.Val A. Brutus, Z. DeMeola, J.Duffy, C.Dweck, R.Field, A.Huggins, A.Sinsheimer, W. Sullivan, K.Testy, G.Walton і D.Yeager та ін.

Дослідження, проведене в University of Pittsburgh, засвідчило, що професійна ідентичність здобувачів вищої освіти формується через інтеграцію особистісного, академічного та професійного добробуту. Нові підходи у викладанні, такі як курс «Thriving in the Law», створений Джоном Голловеєм, спрямований на навчання молодих юристів навичкам, які орієнтовані на розвиток психологічної стійкості, усвідомлення цінностей та боротьбу з імпостерським синдромом.

Інституційне середовище, наприклад, відповідно до Стандарту 303(b)(3) Американської асоціації

юристів, має забезпечувати здобувачам вищої освіти можливості для формування професійної ідентичності шляхом рефлексії над етичними принципами та внутрішніми цінностями. Це перегукується з підходом Центру етичного лідерства у професійній діяльності імені Голлорана (Holloran Center for Ethical Leadership in the Professions), який закликає забезпечити здобувачам вищої освіти освітній простір для постійного розвитку особистості як майбутнього юриста.

Як зазначено у дослідженні Рейчел Філд, Джеймса Даффі та Анни Хаггінс, перший рік навчання в юридичній школі супроводжується значним психологічним стресом, що негативно впливає на мотивацію та загальне самопочуття здобувачів вищої освіти. Причини цього криються у зміні стилю мислення («думати як юрист»), конкуренції, страху невдачі та нестачі емоційного зворотного зв'язку.

Позитивна професійна ідентичність сприяє зниженню рівня тривожності та депресії серед здобувачів вищої освіти, а також підвищує рівень внутрішньої мотивації та залученості до навчання. Формування уявлення про себе як майбутнього фахівця сприяє почуттю приналежності до професії, розвитку стійкої професійної мотивації та психологічної стійкості.

Згідно з Келлі Тесті та Закарією Де Меолою, формування професійної ідентичності включає чотири основні компоненти:

1. Самоусвідомлення – розуміння власних цінностей, меж, сильних і слабких сторін.

2. Самоспрямованість – здатність ставити цілі, оцінювати свій розвиток і керувати ним.

3. Соціалізація – вплив навчального середовища, професійних контактів, наставництва.

4. Намір і мета – свідоме включення етичних норм, соціальної відповідальності та лідерських якостей у професійне зростання.

Згідно з О.Радзімовською та Є.Єгоровою розвиток професійної ідентичності відбувається як у межах навчального процесу, так і під впливом позанавчальної діяльності. Важливим є створення умов, які сприяють появі емоційно-позитивного ставлення до професії, включаючи досвід, самооцінку, професійну орієнтацію, міжособистісну взаємодію зі спільнотою фахівців.

І.Івашкевич зазначає, що професійна ідентичність майбутнього юриста формується на перетині системного і особистісно-інтегративного підходів:

– системний підхід передбачає структурування професійної компетентності на шість складових: концептуальна, інструментальна, інтегративна, контекстуальна, адаптивна, комунікативна;

– особистісно-інтегративний підхід акцентує на ролі психологічного статусу, особистісних мотиваційних механізмів, самосприйняття та рефлексивної готовності до професійної діяльності.

Основні психологічні чинники формування професійної ідентичності юриста, які виділяють українські вчені:

1. Мотиваційна база – прагнення до самореалізації, досягнення соціального статусу, реалізації правової справедливості.

2. Соціальне середовище – підтримка з боку викладачів, однолітків, участь у дебатах, моделювання судових процесів.

3. Рефлексія і самооцінка – здатність здобувача вищої освіти критично аналізувати свої дії, прагнення до вдосконалення, прийняття професійної ролі.

4. Професійне середовище – контакти з юристами-практиками, стажування, профільні конкурси.

5. Культурні цінності – інтеграція загальнолюдських правових цінностей, етичні орієнтири, що формуються в навчальному процесі.

Психологічні чинники формування професійної ідентичності юриста, які виділяють західні дослідники:

1. Ментальне здоров'я та добробут – професійна ідентичність тісно пов'язана з психоемоційним станом, підтримка знижує тривожність і зміцнює впевненість у собі.

2. Формування гнучкого мислення («growth mindset») – за дослідженнями К.Двек, така установка допомагає зберігати мотивацію та бачити розвиток як безперервний процес.

3. Психологічні інтервенції – як показує приклад «Сприяння стійкості та залученості» («Fostering Resilience and Engagement» in Pitt Law), соціально-психологічна підтримка знижує ізоляцію та підвищує почуття спільності.

4. Академічна підтримка та середовище – емпатійні викладачі, практична спрямованість навчання (судові симуляції, стажування) позитивно впливають на формування професійної ідентичності.

5. Культурно-соціальні наративи – професійна роль юриста формується також через медіаобрази, суспільні очікування та культурні моделі.

Професійна ідентичність майбутніх юристів формується під впливом сукупності психологічних, соціальних та освітніх чинників. Найефективніше її становлення відбувається за умов поєднання високого рівня внутрішньої мотивації, позитивного освітнього досвіду та підтримки професійного середовища. Запропонований курс «Thriving in the Law» є прикладом втілення інтервенцій у юридичну освіту. Його структура передбачає рефлексію, ведення щоденників, обговорення тривожності, оцінювання, ціннісних конфліктів та практичних викликів майбутньої професії. У результаті здобувачі вищої освіти отримують набір інструментів для підтримки власної стійкості, професійного зростання та самовизначення.

Психологічні чинники, зокрема самоусвідомлення, внутрішня мотивація, підтримка ментального здоров'я та ціннісна інтеграція, мають вирішальне значення у формуванні професійної ідентичності майбутніх юристів. Юридичні школи повинні свідомо впроваджувати програми, що підтримують ці аспекти, з метою підготовки не лише компетентних, а й психологічно стійких фахівців. З огляду на актуальність проблеми, доцільним є

впровадження в українські освітні програми, також, дисциплін психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки, які спрямовані на розвиток рефлексії, самоусвідомлення та етичної компетентності здобувачів вищої освіти – юристів.

Література:

1. Івашкевич І.В. Професійна компетентність юриста як психологічна проблема. *Проблеми сучасної психології*. 2016. Вип. 31. С.94-107.

2. Єгорова Є.В. Феномен професійної ідентичності: психологічний аналіз. *Вісник Черкаського університету*. 2002. Вип. 43. С.70-73.

3. Радзімовська О.В. Психологічні чинники розвитку професійної ідентичності майбутніх фахівців. Інститут пед. освіти і освіти дорослих НАПН України.

4. American Bar Association. Standards and Rules of Procedure for Approval of Law Schools, St. 303. 2023.

5. Brutus St. Val. A., Sinsheimer A. N. Professional Identity Formation Through Exploring Academic, Professional, and Personal Well-Being. University of Pittsburgh School of Law. 2025.

6. Dweck C.S. Mindset: The New Psychology of Success. New York: Random House. 2006. 320 p.

7. Field R. M., Duffy J., & Huggins A. Lawyering and Positive Professional Identities. (2nd ed.) LexisNexis Butterworths. 2019. 513 p.

8. Kellye Y. Testy, Zachariah J. DeMeola. Leading the Way: The Power of Professional Identity Formation for Lawyers, 2023, 76 Baylor L. Rev. P.116-155.

9. Sullivan W. M., Colby A., Wegner J. W., Bond, L., & Shulman, L. S. *Educating Lawyers: Preparation for the Profession of Law*. San Francisco: Jossey-Bass. 2007.

10. Walton G. M., & Yeager D. S. Seed and Soil: Psychological Affordances in Contexts Help to Explain Where Wise Interventions Succeed or Fail. *Current Directions in Psychological Science*. 2020. 29(3). P.219-226.

**СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОКОРЕКЦІЇ,
ПСИХОТЕРАПІЇ ТА ГРУПОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ**

УДК: 159.922

Бринза І.В.,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та диференціальної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Гірман Ю.В.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

**ЕМОЦІЙНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЖІНОК-
ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО І
ПІСЛЯ АРТ-ТЕРАПІЇ: РЕЗУЛЬТАТИ
ДОСЛІДЖЕННЯ**

Анотація. У повідомленні представлено результати статистичного аналізу рівня емоційного благополуччя жінок – внутрішньо переміщених осіб –

ОСОБИСТІСТЬ У ПРОСТОРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЖИТТЯ

Бедан В.Б., Косинська Н.О. Особистісні ресурси психолога, значущі у роботі з військовими.....	455
Бринза І.В., Лончук С.В. Аналіз структури психологічної ресурсності працівників у сфері публічного сервісу.....	467
Доманська О.С. Індивідуально-психологічні особливості самооцінки здобувачів-психологів.....	476
Козачинська О.В. Життєстійкість як чинник професійного самоздійснення психологів.....	488
Максименко Ю.Б., Жданова Н.І. Теоретичне обґрунтування дослідження вигорання у працівників невиробничої сфери.....	497
Санніков О.І., Коровкіна Т.В. Статистичний аналіз толерантності та рішучості особистості волонтера.....	508
Санніков О.І., Кушнерьова Т.П. До питання професійної ідентичності.....	518
Свідерко В.В. Емоційне вигорання педагогів з різною життєстійкістю.....	528
Оріщенко О.А., Томіліна А.Ю. Професійне самоздійснення майбутніх психологів з різним емоційним інтелектом.....	538
Ульянова Т. Ю., Цубера М.С. Професійне вигорання та його зв'язок з особистісною зрілістю.....	551
Форманюк В. В. Психологічні чинники, що впливають на формування професійної ідентичності майбутніх юристів.....	560

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОКОРЕКЦІЇ, ПСИХОТЕРАПІЇ ТА ГРУПОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Бринза І.В., Гірман Ю.В. Емоційне благополуччя жінок-внутрішньо переміщених осіб до і після арт-терапії: результати дослідження....	568
Беляєвська Т.В. Огляд психодіагностичних інструментів для дослідження резильєнтності: сучасний стан та перспективи.....	578
Bortov A. Foundations of psychological support for mental well-being under wartime conditions.....	588
Бедан В.Б. Юраш І.Ю. Особливості взаємозв'язку самодостатності з різними типами переживання самотності.....	595
Головко М.С. Особистісні предиктори піддавання жінок насиллю у сім'ї.....	602
Ходаківський О.І. Психоемоційний вплив різних форм капеланської допомоги на поранених військовослужбовців.....	611